

پیشگفتار چاپ چهارم

چنان که در چاپ نخست این کتاب نیز آمده، متن حاضر برای دانشجویان و پژوهشگران روان‌شناسی، علوم تربیتی و سایر حوزه‌های علوم رفتاری تدوین شده است. برای درک مفاهیم این کتاب، آشنایی با جبر دوره دبیرستان و به ویژه جبر ماتریسها کفایت می‌کند. تأکید کتاب نیز بر منطق روشهای آماری و توجه به فرمولهای تعریفی به جای مشتق‌گیری آنها و فرمولهای محاسباتی است.

کتاب به گونه‌ای تنظیم شده است که برای هر روش آماری مثالی از ادبیات پژوهشی حوزه علوم رفتاری ذکر کرده است، به همراه محاسبات لازم آن روش. همچنین، در پایان هر فصل تمرینهایی به دست داده است در حد امکان از مثالهای ملموس پژوهشی.

ویژگیهایی که این کتاب را از سایر کتب این حوزه متمایز می‌کند بدین شرح است: (1) استفاده از مثالهای موجود در ادبیات پژوهشی؛ (2) استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS برای تحلیل داده‌ها در سراسر کتاب و مقایسه برونداد رایانه‌ای آن با نتایج محاسبات دستی؛ که هدف از این کار آشناسازی خوانندگان است با شکل بروندادهای رایانه‌ای در هر روش تحلیل و نوع اطلاعات موجود در آنها؛ به ویژه اینکه در اکثر مقاله‌های مبتنی بر پژوهشهای تجربی، از این نوع بروندادها برای گزارش نتایج تحلیلهای آماری به کرات استفاده می‌شود. بنابراین، خوانندگان این کتاب قادر خواهند بود تا با آمادگی بیشتری این گزارشهای پژوهشی را بخوانند و مفاهیم موجود در آنها را درک کنند؛ (3) جامع بودن این کتاب؛ زیرا فصلهای مندرج در این کتاب طیف وسیعی از روشهای آماری را پوشش می‌دهند. مهم‌تر آنکه در اکثر فصلها اطلاعات جدیدی نظیر مفاهیم حجم اثر، توان آزمون، انتخاب حجم نمونه و توجه به مفروضه‌های هر روش آماری مورد بحث قرار گرفته است. شایان ذکر است که در کتابهای قدیمی به این مفاهیم توجهی نشده است.

(4) این ویژگی که تا حدی نیز مفصل است و در منحصر به فرد بودن مطالب فصول هشتم تا چهاردهم کتاب نهفته است در این مفاهیم خلاصه می‌شود: مقابله‌های متعامد در برابر مقابله‌های نامتعامد، انواع نرخ خطای نوع I و انواع مقابله‌های پیشین در برابر مقابله‌های پسین (در فصل هشتم)، آزمونهای پیگیری اثرهای متقابل شامل اثرهای ساده و اثرهای متقابل عمل آزمایشی - مقابله، تحلیل روند و افراز اثرها به مقابله‌های روند و تحلیل و پیگیری اثرهای متقابل مرتبه بالاتر (در فصل نهم)، توجه به مفروضه‌های خاص اندازه‌های مکرر نظیکرویت و محاسبه آن و تحلیل داده‌های حاصل از طرحهای عاملی کرت خرد شده و توجه به نوع عبارتهای خطا و تفاوت آنها در این نوع طرحها (در فصل دهم)، مفاهیم همبستگی تفکیکی و نیمه تفکیکی، نقش پیکربندی متغیرهای پیش‌بین در تعیین R، آماره‌های تشخیصی و شیوه محاسبه و تفسیر اثرهای متقابل در بافت رگرسیون چندگانه و مفهوم و محاسبه رگرسیون لجستیک (در فصلهای یازدهم و دوازدهم) و به عنوان برجسته‌ترین ویژگی این کتاب استفاده از مدل خطی در تحلیل واریانس (فصل سیزدهم) و تحلیل کوواریانس (فصل چهاردهم) ویژگیهای فوق نمونه‌هایی از مباحث اساسی این کتاب است که آن را از سایر کتابهای آماری متمایز می‌سازد.

(5) انسجام مطالب کتاب که ویژگی منحصر به فرد دیگر آن است؛ بدین معنا که برای خواننده کتاب ضروری است تا برای درک بهتر مفاهیم و منطق زیربنایی هر فصل، فصلهای قبلی را به دقت و با حوصله

بخواند. بی‌گمان برای تسلط بر فصلهای آخر کتاب و مباحث سنگین آن، درک فرمولهای تعریفی و منطق حاکم بر آنها در فصلهای نخست اجتناب‌ناپذیر است. پس، با حوصله و از آغاز شروع به خواندن کنید!!

در تجدید چاپ چهارم این اثر، تمام متن کتاب بازخوانی شد و اصلاحات ویرایشی و حروفچینی انجام گرفت و تلاش شد تا حد امکان اشکالات تایپی برطرف شود؛ زیرا ناگفته پیداست که در کتابی با این وسعت، به دلیل استفاده از نمادهای متفاوت و ارقام، بروز بعضی اشتباهات چاپی گریزناپذیر است. نکات اصلاح شده را می‌توان در چند مقوله بیان کرد. در طبقه نخست، تغییر مکان حروف یا اعداد قرار داشت. برای مثال، در سه چاپ قبلی اندیسیها هم‌سطح با نمادها قرار گرفته بودند یا اینکه علامت جذر، کل عبارت لازم را پوشش نمی‌داد. این اشکالات تا حد امکان رفع شد. بخش بعدی اصلاحات مربوط به یکسان‌سازی نمادها اعم از نوع و اندازه آنها در سرتاسر کتاب بود. اشکال دیگری که بیشتر از همه در چاپهای قبلی به چشم می‌خورد مربوط به جابه‌جایی بین علامت اعشاری ($/$) و علامت تقسیم (\div) بود که این اشکال نیز تا حد امکان رفع شد. در نهایت به منظور درک آسان‌تر مطالب، برخی جملات اصلاح شد، و کاستی منابع نیز برطرف گردید؛ در بخش 1-12-11 (تفسیر برونداد رگرسیون لجستیک) یک جدول جا افتاده همراه با تفسیر آن اضافه شد. همچنین یک تمرین (تمرین 9) به فصل یازدهم رگرسیون چندگانه اضافه گردید.

در پایان بر خود فرض می‌دانم که نهایت سپاس خود را از دکتر حمیدرضا حسن‌آبادی که طی تدریس کتاب اصلاحات یادشده را متذکر شدند و در رفع آنها با همکاری سازمان «سمت» صمیمانه کوشیدند، اعلام نمایم. همچنین از دانشجویانی که با علاقه این کتاب را مطالعه کرده، اشتباهات چاپی آن را یادآور شدند، و از کارکنان محترم سازمان «سمت» به‌ویژه سرکار خانم صغری اورنگی که با عنایت خاص در ارتقای این اثر کوشیدند صمیمانه سپاسگزاری می‌کنم.

زهرة سرمد

بهار 1391